

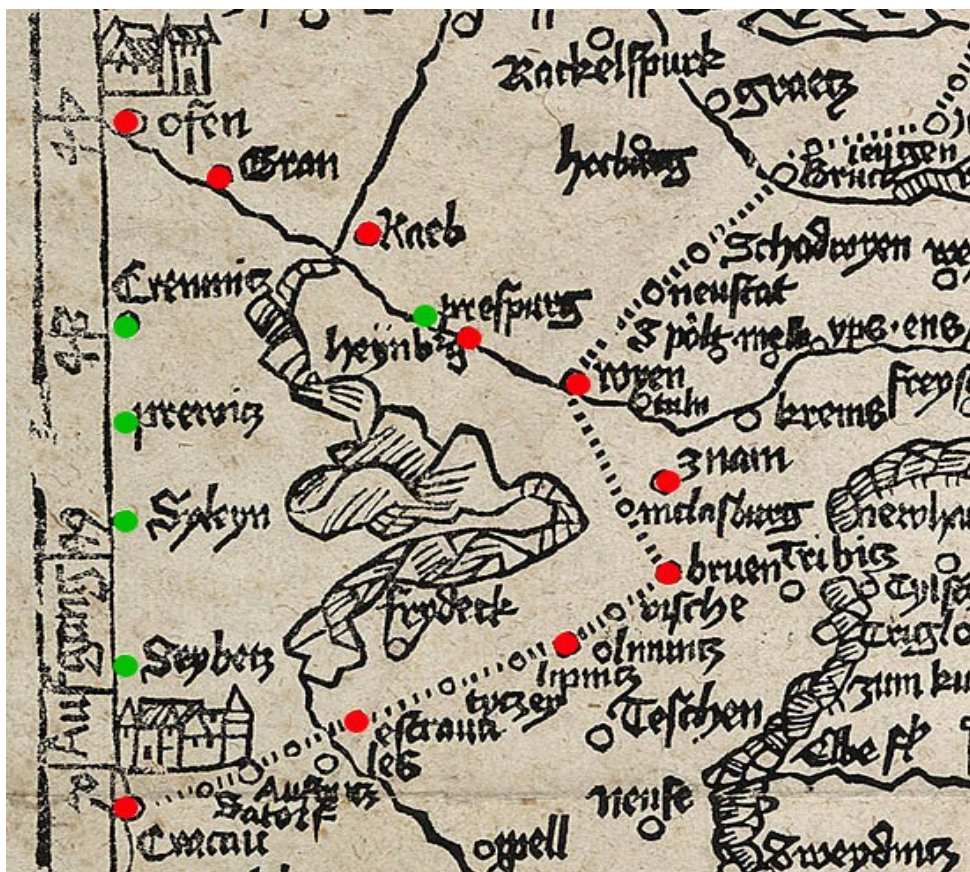
Slovensko na Romweg mape z roku 1500

Erhard Etzlaub (1460?-1532) bol nemecký astronóm, kartograf, geodét a lekár. Narodil sa niekedy medzi rokmi 1455 až 1460 v Erfurte. Rok narodenia stanovujú odborníci na základe imatrikulačného zápisu z roku 1468 Erfurtskej univerzity za predpokladu, že zapísaný študent *Eberhardus Eczleben* je práve spomínaný kartograf.

V roku 1484 sa "*Erhart Etzlauber*" stáva občanom Norimbergu. V záznamoch však o ňom nie sú uvedené žiadne ďalšie informácie - ani pôvod a ani žiadna profesia. Z poštovej korešpondencie z obdobia 1500 až 1507 sa však dozvedáme, že Erhard Etzlaub bol veľmi zručný výrobca kompasov a vynikajúci geodét. Na základe kúpnej zmluvy rodinného domu v Norimbergu z roku 1503 je známe, že bol ženatý s manželkou menom *Ursula*. V roku 1515 sám seba označil ako „*astronóma a lekára*“ z Erfurtskej univerzity a ako tvorca *Almanachu* – nástenného kalendára (almanach okrem bežného zoradenia dní a mesiacov kalendárneho roku obyčajne zaznamenával aj fázy mesiaca a polohu planét). Iný list z roku 1517 uvádza, že „*povolaniu lekára sa venuje už po dobu minimálne štyroch rokov*“ a zároveň, že „*pochádza z Erfurtu*“. Erhard Etzlaub zomrel bezdetný v roku 1532 v Norimbergu...

Pre nás je všestranne nadaný nemecký kartograf zaujímavý pre svoju mapu *Romweg*, na ktorej je zakreslená aj časť územia Slovenska. Svätý rok bol pre Vatikán oslavou 1500-tého narodenia Ježiša Krista a s touto súvislosťou sa očakával masívny prísun pútnikov do Ríma z celej Európy. Z tohto dôvodu vypracoval Erhard Etzlaub mapu hlavných ciest vedúcich do Svätého mesta - mapu *Romweg* (nem. *das Rom* - Rím, *der Weg* - cesta). Mapa - drevorytina o rozmere 41x29 cm ho preslávila. Neskoršie vydania mapy slúžili zároveň aj ako cestovná príručka Európy. Niektoré jej farebné varianty vyznačovali takiež politické usporiadanie súdobej Európy.

Hlavné trasy vedúce do Ríma vyznačil kartograf na mape navyše dielikmi, ktoré určovali vzdialenosť miest od seba (jeden dielik predstavoval jednu nemeckú míľu, t.j. 7,4 km). Mapa je zároveň špecifická tým, že je orientovaná severom dole a juhom nahor, teda v našom ponímaní je obrátená o 180°. Stanovenie slovenských lokalít na mape Erharda Etzlauba *Romweg* z roku 1500 nám pomôže pri analýze a hľadaní slovenských miest na mapách z rovnakého časového obdobia, ktoré zatiaľ neboli predmetom bádania na Slovensku. Samozrejme, že správne vyhodnotenie týchto máp nám môže určitým spôsobom napomôcť aj pri hľadaní starobylých slovenských hradísk na starovekej Ptolemaiovej mape z roku 150 po Kristovi...

Obr. Detail čierno-bielej mapy Romweg od Erharda Etzlauba z roku 1500

Na vyššie uvedenom obrázku mapy Romweg sú červeným označením zvýraznené mestá (zhora v smere hodinových ručičiek) následovne: Budín, Ostrihom, Rába, Heinburg, Viedeň, Znojmo, Brno, Olomouc, Ostrava, Krakov. Zelenými bodkami sú zakreslené mestá na Slovensku: PRESPURG – Bratislava, CREMNICZ – Kremnica, PREWICZ – Prievidza, SYLEYN – Žilina (nem. *Silein*, *Sillein*). Posledné zakreslené mesto zelenou značkou SEYBETZ by malo teda ležať niekde na pohraničí Slovenska a Poľska medzi Žilinou a Krakovom...

Pri rozhodovaní o umiestnení mesta SEYBETZ, si na tomto mieste môžeme ako pomôcku uviesť informáciu, že Etzlaubova mapa sa zároveň pýši svojim unikátnym prvenstvom, nakoľko v roku 1501 bola ako **prvá vytlačená** aj vo farebnom prevedení, nie ručne-maľovaná. Rôzne farby na pozadí mapy znázorňovali dobové "štátne hranice". Mesto SEYBETZ je však na rôznych verziách máp zakreslené tak, že raz je súčasťou Slovenska a raz je priradené ku Poľskému kráľovstvu.

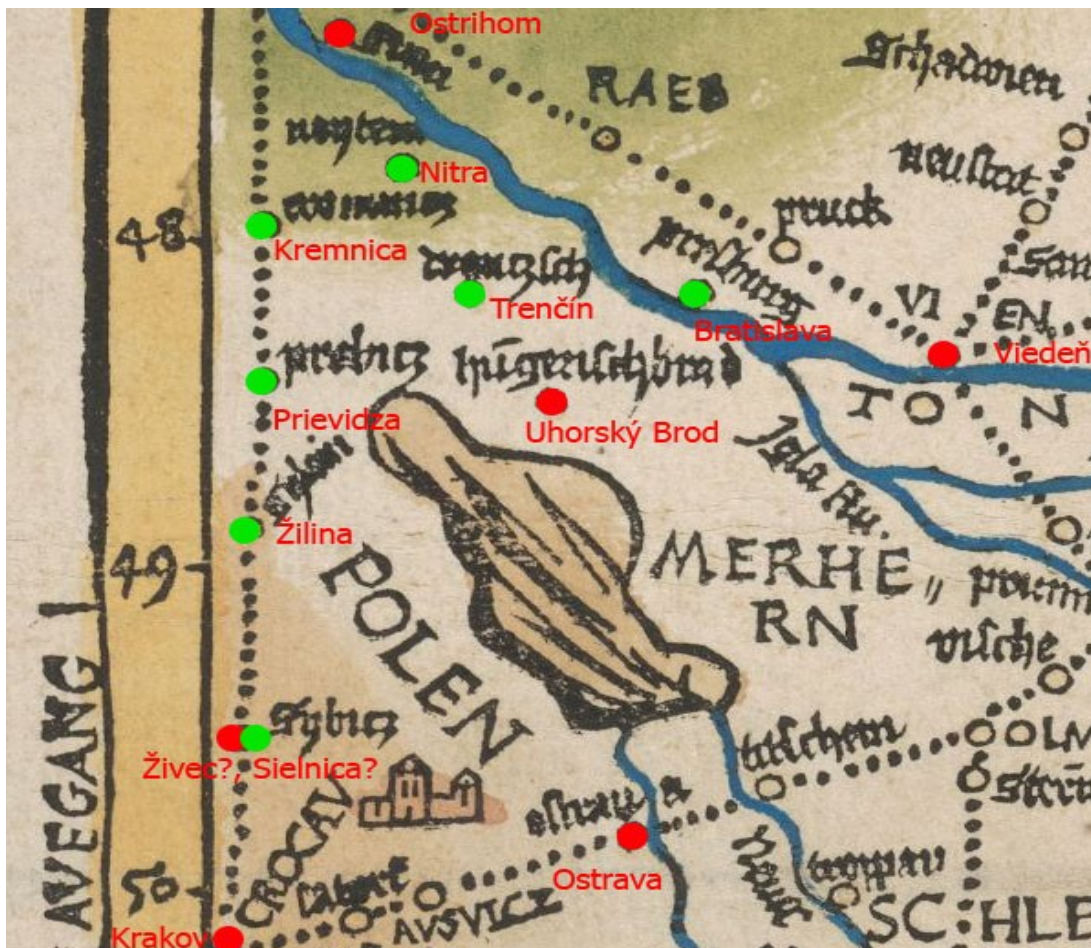

Obr. Mesto SEYBETZ ako súčasť Slovenska - Uhorska

V prípade, že sa zakreslené mesto SEYBETZ nachádza v Poľsku, pravdepodobne sa jedná o mesto **Żivec** (poľ. Żywiec). Ak by však kartografom zakreslené mesto ležalo na Slovensku, jedným z horúcich kandidátov by bola asi **Liptovská Sielnica**. Sielnický hrad (známy tiež pod názvami *Liptovský hrad*, *Starhrad*, *Veľký hrad*) bol totiž dôležitým pohraničným hradiskom strážiacim cestu vedúcu do Poľska cez Liptov. Bolo tu sídlo liptovského hradného špánstva a taktiež samostatnej Liptovskej župy. V roku 1463 získala Sielnica výsady slobodného mestečka, ktoré jej udelil kráľ Matej Korvín. Sielnický hrad bol však v dobe zostavovania mapy neobývaný, nakoľko ho dal vypáliť samotný Korvín v čase, keď ho mal naposledy v držbe Peter Komorovský (od roku 1459). Obrátil sa totiž proti Korvínovi a pridal sa na stranu poľského kráľa. Od tých dôb sa Sielnický hrad už neobnovil...

Etzlaubova mapa Romweg z roku 1500 a 1501 zachytáva slovenské mestá nasledovne:

- PRESBURG – PRESPURG – Bratislava
- NEYTERN – Nitra
- CREMNICZ – Kremnica
- TRANCZSCH – Trenčín
- PREWICZ – PREBICZ – Prievidza
- SYLEYN – SYLEIN – Žilina
- SEYBITZ – SEYBYCZ – Liptovská Sielnica?, Živec? (Żywiec, Poľsko)

Obr. Zakreslené slovenské mestá na mape z roku 1501

Ing. Pavol Kleban – 19.8.2012

www.kleban.sk

pavol.kleban@gmail.com